

TÜRKİYE'DE DOĞA KORUMA
VE
MİLLİ PARKLAR

- 6831 Sayılı Orman Yasası'nın 4. Maddesi'ne göre ormanlar "vasıf ve karakter" bakımından 3'e ayrılmıştır. Bunlar:

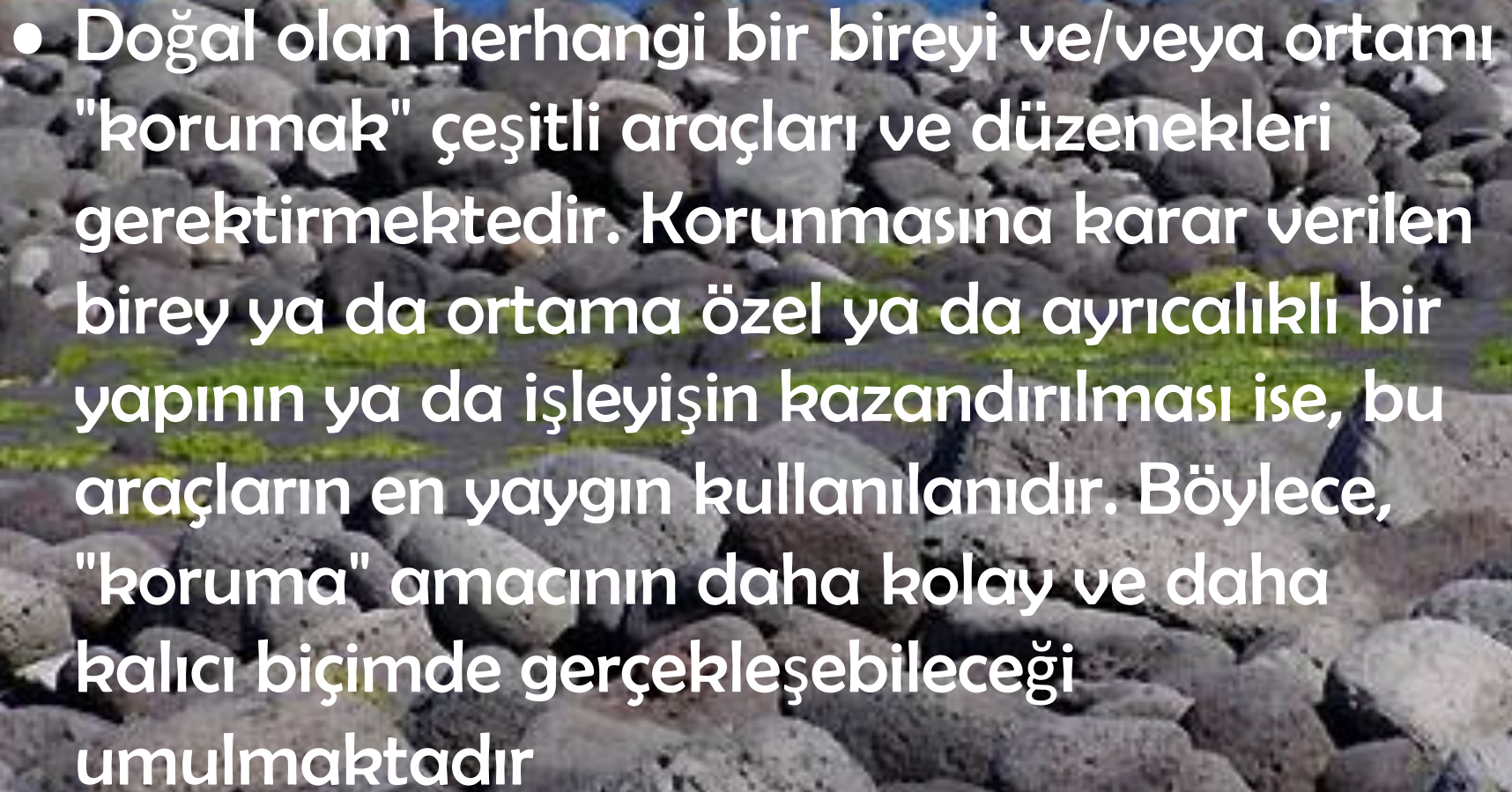
- Üretim ormanları,
- Koruma ormanları,
- Milli parklar.

Üretim ormanları, toplumun odun hammaddesi gereksinimini karşılama amacıyla yönetilen ormanlardır. Aslında bu ormanlar, tüm ormanlar gibi çok amaçlıdır. Kuşkusuz bu ormanların yönetiminde ormanın diğer işlevleri de dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte bu ormanlar için birincil amaç olarak **“üretim amacı”** benimsenmiştir.

Türkiye'de bazı ormanlık alanların korunması gerekliliği 1919 yılında ıkarılan "Amenajman Talimatnamesi'ne" kadar dayanmaktadır.

-
- Doğal olan herhangi bir bireyi ve/veya ortamı "korumak" çeşitli araçları ve düzenekleri gerektirmektedir. Korunmasına karar verilen birey ya da ortama özel ya da ayrıcalıklı bir yapının ya da işleyişin kazandırılması ise, bu araçların en yaygın kullanılanıdır. Böylece, "koruma" amacının daha kolay ve daha kalıcı biçimde gerçekleşebileceği umulmaktadır

1948 yılında kurulan Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliđi

- IUCN'e göre koruma alanı;

"özellikle biyolojik çeşitliliğın, doğal ve kültürel kaynakların korunmasına ve sürdürülmesine ayrılmış; yasal ya da diğer etkili araçlar yoluyla yönetilen bir arazi ve/veya deniz parçasıdır."

IUCN

The World Conservation Union

IUCN'E GÖRE KORUMA İLE NE AMAÇLANIR? (IUCN, 1994):

- **Bilimsel araştırma,**
- **Yaban hayatının olumsuz etkilere karşı korunması,**
- **Genetik çeşitliliğin ve türlerin korunması,**
- **Çevresel koşulları iyileştirmeye katkı yapma,**
- **Özel öneme sahip doğal ve kültürel kaynakların korunması,**
- **Turizm ve dinlenme,**
- **Eğitim,**
- **Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı,**
- **Kültürel ve geleneksel simgesel kalıntıların sürdürülmesi.**

IUCN tarafından yapılan sınıflandırmada(1994), yukarıda değinilen amaçların gerçekleştirilmesi için 6 koruma yapısı önermektedir:

- 1. Mutlak Doğa Koruma / Yabanıl Alanlar
 - a) Bilimsel Amaçlarla Ayrılmış Doğal Alanlar
 - b) Doğal Yaşam Alanları.
- 2. Milli (Ulusal) Park:
- 3. Doğa Anıtı
- 4. Yaşama Ortamı/Tür Yönetim Alanı
- 5. Bozulmamış Kara/Deniz Görüntü Alanları
- 6. Kaynak Koruma Alanı

Koruma (Muhafaza) Ormanları

- "Madde 23 - Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla meskun mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler **daimi olarak**; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da **istihsal ormanı haline gelinceye kadar** Tarım ve Orman Bakanlığınca muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler.
- Muhafazaya ayrılan ormanların hudutları belli edilerek civar köy ve kasabalarda ilan olunur. Bu gibi ormanların ayrılma şart ve esasları ve müddetleriyle sureti idare, imar ve ıslahı ve bunlardan faydalanma şekilleri Tarım ve Orman Bakanlığınca tespit olunur.

6831 Sayılı Orman Yasası'nın 23. Maddesi'ne göre sürekli olarak koruma altına alınması öngörülen alanların şu özellikleri taşıması gerekmektedir.

- a. Çığ, arazi kayması ve erozyon gibi nedenlerden kaynaklanabilecek bir afet oluşması olasılığı bulunan ormanlar,
- b. Yerleşim yerlerinin çevre ve sağlığı için yaşamsal öneme sahip olan ormanlar,
- c. Kara ve demiryolu ile yerleşim alanlarının toz ve kum fırtınalarına karşı korunması görevi gören ormanlar,
- d. Baraj, göl ve nehir yataklarının dolmasını engelleyen ormanlar,
- e. Ulusal savunma açısından korunması zorunluluğu bulunan ormanlar,
- f. Koruma ormanlarının bütünlüğü içerisinde kalan ve bu alanlara eklenmesi gerekliliği bulunan diğer alanlar.

6831 Sayılı Orman Yasası'nın 23. Maddesi'ne göre, belirli bir süre veya süreç için geçici olarak koruma altına alınan alanlara ise **"geçici koruma alanları"** denir. Geçici koruma alanları şu özellikleri taşımalıdır.

- Herhangi bir şekilde tahrip edilmiş orman alanları,
- Yangın geçirmiş orman alanları.

Ülkemizde halen
408 500 hektar
alanı kapsayan 46
adet koruma ormanı
bulunmaktadır.

Milli Parklar

Milli parklar, tüm korunan alanlar içerisinde kavram olarak en köklü geçmişe sahip olan yapılardır.

Dünyada azalan ve bozulan doğal kaynakların korunması düşüncesinden hareketle oluşturulan ilk milli park, Amerika Birleşik Devletleri'nin Kaliforniya Eyaleti'nde Yasomite Yöresi''nde 1872 yılında ilan edilen **Yellowstone Milli Parkı'dır.**

Yellowstone Ulusal Parkı

IUCN tarafından 1969 yılında Yeni Delhi'de düzenlenen bir kongrede "milli park" kavramının aşağıda özellikleri verilen alanlar için kullanılması önerilmektedir.

1. İnsanların yerleşmesi ve kullanımı ile fiziksel yapısı değişime uğramamış, bir veya birkaç ekosistemiyle, bitki ve hayvan türleri, jeomorfolojik özellikleri ve habitatları yönünden özel bir bilimsel, eğitsel ve eğlenme-dinlenme değeri veya doğal peyzajın olağanüstü bir güzellik taşıdığı,

1. Ülkenin merkezi yönetiminin yöreyi milli park olarak ayırdığı ve milli park kaynak değerleri olan ekolojik, jeomorfolojik veya estetik kaynak değerlere yönelik tehditleri ortadan kaldırmak için çaba gösterildiği ve bu konuda aşama kaydedildiği,

2. Ziyaret edenlerin ilham alma, eğlenme-dinlenme, eğitim ve kültürel amaçlarla yararlanmasına belirli koşullar altında izin verilen oldukça geniş bir alandır

milli park, insan müdahalesi ile yapısı bozulmamış, **bilimsel, eğitsel ve eğlenme-dinlenme** yönlerinden olağanüstü özelliklere sahip **doğal** değerlerin, belirli koşullar altında ve bu değerlere zarar vermeden yararlanılarak **gelecek kuşaklara** aktarmak amacıyla, hükümetler tarafından **güvence altına alınması** ve bu amaçla yönetilmesidir.

Ülkemizde "Milli Park" kavramı ilk kez Prof. Dr. Selahattin İNAL tarafından 1948 yılında yayınlanan "Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız" adını taşıyan eserde kullanılmıştır.

Aradan 8 yıl geçtikten sonra; 1956 yılında milli park ve milli parkçılık konusunda ilk yasal kural 6831 Sayılı Orman Yasası bünyesinde yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizin ilk ulusal parkı "Yozgat Çamlığı Milli Parkı"
- 1958

Madde 25- Orman Umum M¼d¼rl¼g¼; mevki ve haiz olduğu hususiyeti dolayisiyle l¼zum g¼receėi ormanları ve orman rejimine giren sahaları, memleketim ilim hayatının istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun g¼zelliėini sağlamak, halkın çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşitlamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadiyle (Milli Park) olarak ayırabilir.

Bu gibi sahaların ayrılma esasları muhafaza ormanları h¼k¼mlerine g¼re tatbik olunur.

17.2.1976 tarihinde Orman
Bakanlığı'na bağlı "Milli Parklar ve
Avcılık Genel M¼d¼rl¼ę¼"
kurulmuştur.

1983 yılında çıkarılan 2896 Sayılı Yasa ile 6831 Sayılı Orman Yasası'nın 25. Maddesi değiştirilmiş ve "**Milli Parklar**" başlığı altında çeşitli yapılar oluşturulmuştur. Buna göre amaç aynı olmak üzere gerekli görülen alanların, **milli parklar, doğa parkları, doğa anıtları, doğa koruma alanları ve orman mesire yerleri** olarak ayrılacağı ve bu tür alanların bu amaçlarla Orman Genel Müdürlüğü tarafından yönetileceği, işletileceği veya işlettirileceği hükmü getirilmiştir².

2 Madde 25 - (Madde 23.9.1983 Tarihli ve 2896 Sayılı Kanunla değişik) - Orman Genel Müdürlüğü; mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları, bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir.

Ülkemizde milli park ve milli parkçılık konusundaki en önemli gelişme ise; 1983 yılında doğrudan milli parkları konu alan 2873 Sayılı Milli Parklar Yasası'nın çıkarılmasıdır.

Çıkarılan bu yasa ile, "yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemek" amaçlanmıştır.

Milli Parklar Yasası'nın 2. Maddesi ile, milli park kapsamında değerlendirilen yapılar tanımlanmıştır. Buna göre milli park kapsamında değerlendirilen alanlar 4 gruba ayrılmış olup, bunlar:

1. Milli Park,
2. Tabiat Parkı,
3. Tabiat Anıtı,
4. Tabiatı Koruma Alanı, biçimindedir.

2873 Sayılı Milli Parklar Yasası'nın 2. Maddesi'nde

milli park,

"bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve Milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları"

olarak tanımlanmaktadır.

tabiat parkı;

"bitki örtüsü ve yaban hayatı
özelliğine sahip, manzara bütünlüğü
içinde **halkın dinlenme ve eğlenmesine**
uygun tabiat parçaları"

- tabiatı koruma alanı;
- bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup, **sadece bilim ve eğitim** amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçaları,

- tabiat anıtı;
- doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan doğa parçaları

anıt ağaç

- "yaş,çap ve boy itibarıyla kendi türünün alışılmış ölçülerinin çok üzerinde boyutlara ulaşan;yöre tarihinde,kültür ve folklöründe özel yeri bulunan;geçmiş ile günümüz,günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlara anıt ağaçlar denilmektedir."

Türkiye'de Milli Park Kapsamında Korunan Alanlar

Koruma Yapısı	Sayısı	Alanı (ha)
Milli Park	41	877 771
Tabiat Parkı	26	77 152
Tabiat Anıtı	104	5 286
Tabiatı Koruma Alanı	35	83 524
TOPLAM		1 043 733

- **Orman İçi Dinlenme Yerleri**
- Orman Yasası'nın 1983 tarih ve 2873 Sayılı Yasa ile değişik 25. maddesine göre orman rejimine giren yerlerde toplumun spor, dinlenme gibi çeşitli gereksinimlerini karşılamak ve turistik etkinliklere olanak sağlamak amacıyla orman içi dinlenme (mesire) yerleri ayrılabilir.
- Orman içi dinlenme yerleri Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü yönetimine bırakılmıştır.
- Orman içi dinlenme yerleri konaklama olanaklarının olup olmaması dikkate alınarak 2 farklı biçimde planlanmaktadır:
- **A Tipi Orman İçi Dinlenme Yerleri:** Günübirlik kullanımlarla birlikte planlanan konaklama alanlarıyla ziyaretçilerin geceleme olanaklarının da bulunduğu alanlara A tipi orman içi dinlenme yerleri denilmektedir. 2003 yılı sonu itibariyle ülkemiz genelinde toplam 86 adet A tipi orman içi dinlenme yeri planlanmış olup toplam 3825 ha. alanda bu etkinlikler sürdürülmektedir.
- **B Tipi Orman İçi Dinlenme Yerleri:** Sadece günübirlik kullanıma uygun orman içi dinlenme yerlerine B tipi orman içi dinlenme yerleri denir. Ülkemizde 2003 yılı sonuna kadar 197 adet B tipi orman içi dinlenme yeri oluşturulmuştur. B tipi orman içi dinlenme yerlerinin toplam alanı 8229 hektardır.
- Buna göre ülkemizde A tipi ve B tipi olmak üzere toplam 283 adet alan ayrılmıştır. Her iki orman içi dinlenme yerlerinin toplam alanı ise 12054 hektardır.

- **Yaban Hayatı Koruma Alanları**
- Yaban hayatı koruma alanı, yaban hayatı değerlerine sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığının sağlandığı alanlardır.
- 2001 yılı sonu itibariyle ilan edilen yaban hayatı koruma alanı sayısı **123** olup, toplam **1 851 317** hektarlık alan bu amaçla ayrılmıştır.
- Bunun yanında yine benzer bir amaçla ülke genelinde oluşturulan 41 adet **yaban hayatı üretme istasyonu** söz konusudur. Bu amaçla ayrılan alan ise 873 hektardır